

Evolutionair denken. De invloed van Darwin op ons wereldbeeld

C. Buskes

Amsterdam (Nieuwezijds) 2006

476 p., ISBN 9057121808, € 24,95

A man may be 'twixt ape and Plato, dichtte John Keats in 1818 over de mens. Het is een wonderlijk wezen dat ergens staat tussen aap en de hoog en verheven filosoof Plato.

In de twee eeuwen die volgden, viel de mens – ooit kroon van de schepping genoemd – van zijn troon. Hij schrompelde ineen tot een doorgeefluik voor genen. De mens die zich voor een uniek individu hield, blijkt nog slechts een instrument dat door genen wordt gebruikt om te overleven en zich te verspreiden, althans volgens sommige evolutietheoretici.

Over deze theorie van het *egoïstische gen* is het laatste woord nog niet gezegd. Niettemin wordt duidelijk dat het 'neodarwinisme' uit het begin van de 20ste eeuw (een combinatie van Charles Darwins evolutieleer en Gregor Mendels erfelijkheidsleer) vele dromen aan diggelen heeft geslagen. Wat verheven leek – bijvoorbeeld opofferingszin, naastenliefde, God, schoonheid, liefde –, blijkt ook, in sterke mate of zelfs volledig geënt op overgeërfde natuurlijke selectieprocessen die onderhuids menselijke gedragingen, afkeer en voorkeuren aanstuurt. De mens is aap en Plato gebleken om een en dezelfde reden: de evolutie heeft hem zo gemaakt.

Soms lijkt de evolutieleer bijna een heilsleer. De grondlegger van de sociobiologie Edward E. Wilson beschrijft een florissante toekomst waarin de mensheid zichzelf bijstuurt aan de hand evolutionaire inzichten. Wilson meent dat de sociale wetenschappen gaan verdwijnen naar mate het uitleggende vermogen van de natuurwetenschappen verder toeneemt. Daarmee neemt de Amerikaanse sociobioloog, zo lijkt het, een voorslot op een wetenschappelijke evolutieleer van alles en met groot praktisch nut.

Dit is de achtergrond waartegen de Nijmeegse wetenschapsfilosoof Chris Buskes de uitwerking van Darwin op ons wereldbeeld onderzoekt. En die impact blijkt immens. De 16 hoofdstukken van *Evolutionair denken* beschrijven hoe deze invloed zich in een groot aantal domeinen heeft doen gelden, bijvoorbeeld in de cultuur, moraal, religie, kennisleer, theorieën over het bewustzijn, taal en esthetica.

De relevantie van de evolutionaire leerstukken voor de filosofie en ook de ethiek is evident, want de evolutietheorie blijkt breed toepasbaar op mens, cultuur en natuur. En naast die winst van een beter begrip omtrent mens, diens herkomst en leefwereld staan de bijpassende deterministische mensbeelden en morele kwesties als genetische verbetering van mens en natuur.

Vele vragen doen opgeld. Wie is nu nog de mens en hoe staat het met zijn (vrije) wil? Wat is precies de betekenis van cultuur in relatie tot de natuur? Staat alles wat wij mensen doen, en laten, louter in het teken van het doorgeven van de eigen genen aan een volgende generatie? En is dat een proces waarop we invloed kunnen uitoefenen of waaraan we kunnen ontsnappen? Loopt de cultuur inderdaad aan de leiband van de natuur? Zal veel van wat nu nog filosofie en ethiek heet niet gewoon verdwijnen naar mate het wetenschappelijke inzicht in de evolutionaire processen verder toeneemt?

Evolutionair denken biedt de lezer een voortreffelijke inleiding in de evolutietheorie en de toepassing ervan in een wijde baaierd van wetenschappen en domeinen van de werkelijkheid. Daarbij komen zowel de argumenten voor en tegen de evolutionaire benadering van cultuur, moraal, kunst enzovoort aan de orde.

Tijdens de nacht van de filosofie werd Chris Buskes uitgeroepen tot winnaar van de Socrates-wisselbeker 2006, omdat de jury zijn *Evolutionair denken* het meest prikkelende filosofieboek uit het Nederlandse taalgebied vond. (FH)